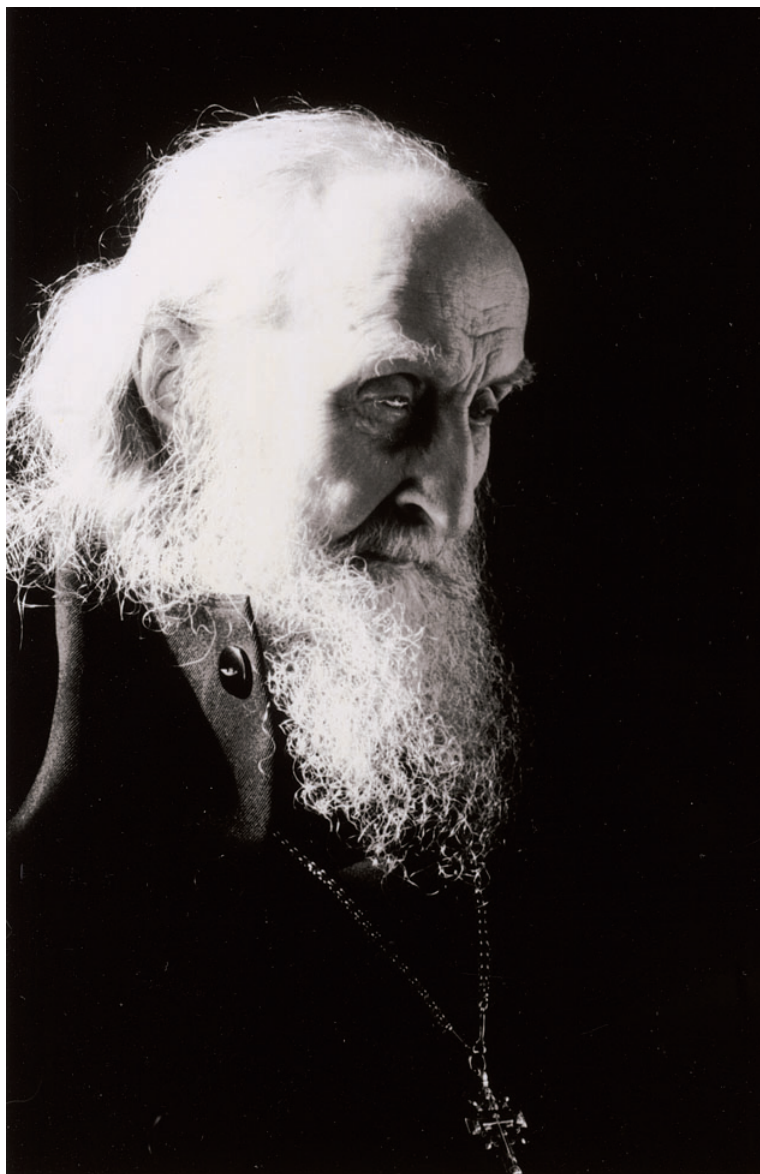

Συνέντευξη με τον Γέροντα Σωφρόνιο για τον άγιο Σιλουανό τον Αθωνίτη

[Ορθοδοξία](#) / [Αγιολογία](#) / [Συνεντεύξεις](#)

Ο μακάριος Γέροντας Σωφρόνιος (†1993) θεωρούσε ότι η μεγαλύτερη ευλογία του Θεού προς αυτόν ήταν η συνάντηση και η γνωριμία του με τον άγιο Σιλουανό (†1938). Στην συνέντευξη που ακολουθεί ο θεολόγος του ακτίστου φωτός, ο άνθρωπος του Λόγου, ο Γέροντας Σωφρόνιος αναλύει με μοναδική βαθύτητα και ενάργεια τα κεντρικά σημεία της διδασκαλίας του αγίου Σιλουανού.

Ο μακάριος Γέροντας Σωφρόνιος (†1993)

Γέροντας Σωφρόνιος: Όπως γράφει ένας Ελ--ληνας θεολόγος, είμαστε συνηθισμένοι να προσευχόμαστε στον Γέροντα Σιλουανό σαν σε άγιο, αλλά αυτή η επίσημη πράξη της Εκκλησίας, του Οικουμενικού Πατριαρχείου, μας δίνει τώρα την δυνατότητα να το κάνουμε όχι μόνο με την καρδιά μας και μυστικά αλλά ανοικτά, δημόσια.

Και ο ναός της Μονής σας είναι αφιερωμένος στον άγιο Σιλουανό;

Γέροντας Σωφρόνιος: Ο πρώτος ναι! (γελάει χαρούμενος). Δεν έχει τελειώσει, αλλά το μεγαλύτερο μέρος έχει ήδη γίνει. Περιμένουμε να στείλει ο Πατριάρχης έναν Μητροπολίτη του Θρόνου για τα εγκαίνια, η ακόμη να έρθει και ο ίδιος ο Πατριάρχης αν θέλει, γιατί αγαπούν πολύ τον Σιλουανό· σε τέτοιο βαθμό, που στο πασχάλιο μήνυμά του ο Πατριάρχης ανέφερε τα λόγια του Γέροντος: «Κράτει τον νουν σου εις τον Άδην, και μη απελπίζου»! Τώρα είναι πολύ γνωστός. Αλλά αν αυτός ο ίδιος δεν είχε απαντήσει σε έναν μεγάλο αριθμό ανθρώπων που

προ--σεύχονταν σε αυτόν, τότε αυτή η συγκαταρίθμηση με τους αγίους δεν θα μπορούσε να είχε γίνει. Συχνά φανερωνόταν ως μεσίτης και πάντα οι άνθρωποι έμεναν έκπληκτοι από την ταχύτητα που εκείνος απαντούσε στις προσευχές τους.

Έχετε παραδείγματα;

Γέροντας Σωφρόνιος: Γνωρίζετε ότι έχουμε πολλά, αλλά με τέτοιο τρόπο που δεν ξέρω πως θα μπορούσαμε να τα καταγράψουμε τώρα. Πρέπει να ζητήσουμε από τους ανθρώπους αυτούς να μας γράψουν, διότι αν το κάνουμε εμείς, μπορεί να γράψουμε ιστορίες...

Εσείς όμως έχετε μαρτυρίες της μεσιτείας του αγίου Σιλουανού;

Γέροντας Σωφρόνιος: Εγώ είμαι ένα τίποτα! Ίσως με την έννοια ότι κάτι αδύνατο, όπως η δημιουργία ενός μοναστηριού, έγινε πραγματικότητα. Είναι δυνατόν σήμερα να ιδρύσεις μοναστήρι; Η γη δεν παράγει πια μοναχούς! Οι άνθρωποι δεν είναι τόσο θετικά προδιατεθειμένοι προς αυτόν τον τρόπο ζωής. Δεν ξέρω... Ο αγώνας είναι πολύ μεγάλος... Ήταν δύσκολα... δεν είχαμε σχεδόν τίποτε. Τρώγαμε πατάτες και τσουκνίδες. Και τώρα είμαστε εξαντλημένοι... Δεν είναι παράπονο αυτό, αλλά αυτό το μοναστήρι δεν μας δόθηκε δίχως πολλές δοκιμασίες. Και η βάση του μοναστηριού αυτού ήταν εκείνος, ο Σιλουανός.

Ο άγιος Σιλουανός γεννήθηκε τό 1866 στό χωριό Σόβσκ τής επαρχίας Λεμπεντίασκ τής Ρωσίας. Πήγε στό Άγιον Όρος, στήν Ι. Μ. Αγίου Παντελεήμονος τό 1892, εκάρη μεγαλόσχημος μοναχός τό 1911 καί κοιμήθηκε τό 1938.

Και ο Θεός επέτρεψε να ζείτε μέχρι τώρα, για να νιώσετε την χαρά για την αγιοκατάταξη του πνευματικού σας πατρός!

Γέροντας Σωφρόνιος: Σύμφωνα με τους γιατρούς δεν θα έπρεπε να ζω. Εδώ και καιρό το σώμα μου θα έπρεπε να είχε αποσυντεθεί μέσα στην γη... Ξέρετε, η πράξη της συγκαταριθμήσεως με τους αγίους υπογραμμίζει πολύ σημαντικά σημεία: μιλούν για την «αποστολική και προφητική διδασκαλία του»· και έδωσαν εντολή «εν Πνεύματι Αγίω» να του αποδώσουν αυτήν την ιερή τιμή -υπάρχει αυτή η έκφραση- «διακελευόμεθα εν Πνεύματι Αγίω»...

Να τιμούν την μνήμη του κάθε χρόνο;

Γέροντας Σωφρόνιος: Ναι, χρησιμοποιούν αυτήν την έκφραση στην επίσημη πράξη. Είναι μια πολύ σημαντική έκφραση. Ο πατήρ Μάξιμος Γκιμενέζ, από το Chevetogne, έγραψε στο «Ειρηνικόν» ότι ο λόγος που έδωσε ο Χριστός στον

Σιλουανό ωφέλησε πολλούς ανθρώπους με έναν θετικό και σωτηριώδη τρόπο. Το σημειώνει αυτό στην κριτική του για το βιβλίο μου, «Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι». Σκανδαλιστήκατε η όχι;

Από αυτόν τον τίτλο; Όχι δα!

Γέροντας Σωφρόνιος: Αυτός ο τίτλος δόθηκε από τον π. Συμεών, όχι από μένα. Αλλά το θέμα είναι ότι όλοι μας έχουμε αυτήν την επιθυμία, όπως ο Μωυσής, να δούμε τον Θεόν καθώς εστι! Είναι απόλυτα φυσιολογικό, και σε αυτό το βιβλίο εκφράζω την άποψη ότι δεν μπορούμε να το κατορθώσουμε παρά μόνο ζώντας σύμφωνα με τις εντολές· γιατί οι εντολές του Χριστού δεν μπορούν να διαφέρουν από την ουσία του ίδιου του Θεού· καταλαβαίνετε; Για παράδειγμα, στο πέμπτο κεφάλαιο του κατά Ματθαίον, γράφει ο Ευαγγελιστής: «Ηκούσατε ότι ερρέθη... εγώ δε λέγω υμίν... εγώ δε λέγω υμίν...». «Ηκούσατε... αγαπήσεις τον πλησίον σου και μισήσεις τον εχθρόν σου. Εγώ δε λέγω υμίν· αγαπάτε τους εχθρούς υμών και προσεύχεσθε υπέρ των διωκόντων υμάς». Και παρακάτω, «ευλογείτε τους καταρωμένους υμάς κ.λπ...», «έσεσθε ουν υμείς τέλειοι, ώσπερ ο πατήρ υμών ο εν τοις ουρανοίς τέλειός εστιν»¹.

Πως είναι δυνατό;

Γέροντας Σωφρόνιος: Αν δεν ήταν δυνατό, δεν θα παρουσιαζόταν μέσα στην Αγία Γραφή. Αλλά σε αυτό το σημείο καλό είναι να κατανοήσουμε θεολογικά, ποιά είναι η διαφορά μεταξύ των θεωμένων ανθρώπων και του ίδιου του Θεού. Είναι σημαντικό! Μέσω της θεώσεως, ο άνθρωπος, το ανθρώπινο πρόσωπο, η ανθρώπινη υπόσταση προσλαμβάνει το περιεχόμενο της ζωής του Θεού, αλλά δια της χάριτος όχι δημιουργώντας την. Τι σημαίνει δημιουργώντας την; Λέμε στο Σύμβολο της Πίστεως, «Ποιητήν Ουρανού και γης» κ.λπ.... αλλά παρ' όλα αυτά παραμένουμε δημιουργήματα. Δεν μπορούμε να είμαστε Θεός γιατί δεν είμαστε «δημιουργοί»...

Αλλά θεοί κατά χάριν!

Γέροντας Σωφρόνιος: Κατά χάριν! Δηλαδή ότι η θεία ζωή κοινωνείται και μας μεταδίδεται μέσω της χάριτος, αλλά παραμένουμε κτιστά όντα... δεν γινόμαστε δημιουργοί αυτού του κόσμου. Μετέχουμε της θείας ζωής κατά χάριν και μάλιστα μέχρι ομοιότητας, αλλά δεν την δημιουργούμε... Ο άγιος Σιλουανός μας άφησε ένα πολύ πλούσιο θεολογικό υλικό. Υπάρχουν θέματα στην θεολογία του Σιλουανού που κανείς δεν είχε διατυπώσει κατά το παρελθόν με τον ίδιο τρόπο.

Για παράδειγμα;

Γέροντας Σωφρόνιος: Λέει ότι υπάρχουν δύο μορφές ταπείνωσης: η μία είναι η ασκητική ταπείνωση, μέσω της μετανοίας, «είμαι χειρότερος από όλους», και η

άλλη η θεία Ταπείνωση του Χριστού. Δηλαδή χαρακτηρίζει την φύση του Θεού που δεν μπορεί να περιγραφεί. Ποτέ δεν συνάντησα σε άλλους αυτή την διαφοροποίηση μεταξύ της ασκητικής ταπεινώσεως και της ταπεινώσεως που προσιδιάζει στον Θεό ως χαρακτηριστικό του. Ένα άλλο σημείο: Κανείς δεν μπορεί να αγαπά ολόκληρη την κτίση κ.λπ. και να προσεύχεται για ολόκληρη την κτίση, αν αυτό δεν γίνεται εν Αγίω Πνεύματι. Και η προσευχή για τους εχθρούς είναι χαρακτηριστικό αυτών που είναι φορείς του Αγίου Πνεύματος. Γι' αυτόν τον λόγο λέει ότι αυτός που δεν αγαπά τους εχθρούς δεν έχει γνωρίσει ακόμη τον Θεό όπως πρέπει να τον γνωρίσουμε. Προσέξτε αυτό το σημείο. Γιατί το εκφράζει έτσι; Δεν υπάρχει τίποτε παρόμοιο σε κανένα πατερικό κείμενο...

Είναι σίγουρο ότι ο άγιος Σιλουανός είναι ένας άγιος που συγκαταχωρείται στην χορεία, στην παράδοση των μεγάλων πνευματικών Ορθοδόξων Πατέρων, αλλά έζησε και εξέφρασε αυτό που ζούσε με ένα τρόπο εντελώς πρωτότυπο. Επί πλέον γράφει για πράγματα εξαιρετικά βαθιά με λέξεις πολύ απλές. Αυτό που λέτε σχετικά με το θέμα αυτό είναι πολύ σημαντικό και πολύ διαφωτιστικό.

Οι νεοκαρέντες μοναχοί Βασίλειος Κριβοσέϊν, μετέπειτα αρχιεπίσκοπος Βρυξελλών (όρθιος αριστερά), και Σωφρόνιος Σαχάρωφ, μετέπειτα κτήτωρ τής Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου (όρθιος δεξιά). Φωτογραφία στην Ι. Μονή αγίου Παντελεήμονος Αγίου Όρους, 1926.

Γέροντας Σωφρόνιος: Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι μιλάει γι' αυτό με έναν εντελώς φυσικό τρόπο. Από που προέρχεται αυτό; Από την εμφάνιση του Χριστού στην αρχή της ζωής του!... στην αρχή της μοναστικής ζωής του, όταν μετά την δοκιμασία έβλεπε την αιώνια απώλειά του, για μια ώρα... πηγαίνει στον ναό και προφέρει αυτά τα λόγια: «Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με!» Και ο Χριστός

του εμφανίστηκε σαν να ήταν Ζων. Ε λοιπόν! Ποτέ δεν αμφισβήτησα στο μυαλό μου την αλήθεια αυτής της εμφάνισης του Χριστού στον Σιλουανό. Γιατί; Διότι ήταν απλός -ένας στρατιώτης- έτσι δεν είναι; Αμέσως μόλις τελείωσε την στρατιωτική του θητεία, πήγε στο Άγιον Όρος, και βλέπει αυτό! Αλλά που είναι η απόδειξη ότι αυτό είναι αλήθεια; Στο ότι άρχισε να προσεύχεται για τον κόσμο με όλο του το είναι!... Αν αυτός ο άνθρωπος, ο τόσο απλός, άρχισε να προσεύχεται με αυτόν τον τρόπο, τι σημαίνει αυτό; Ποιά είναι η μαρτυρία ότι προσευχόταν αληθινά; Με κλαυθμούς, με όλο του το είναι, προ-σευχόταν για την σωτηρία του κόσμου...

Αυτή η αγάπη, αυτή η συμπόνια για τον κόσμο μπορεί να είναι η πιστοποίηση της εμφάνισης του Ζώντος Χριστού;

Γέροντας Σωφρόνιος: Αυτό σημαίνει ότι ο Χριστός του εμφανίσθηκε πραγματικά και ότι τον γνώρισε δια του Αγίου Πνεύματος, όπως περιγράφει και ο ίδιος ότι το Πνεύμα ήταν μέσα σε όλο το είναι του: μέσα στο πνεύμα του, μέσα στον νου του, την διάνοια, ...στην καρδιά και στο σώμα... Γιατί μετά προσεύχεται έτσι: «Κύριε, ας σε γνωρίσει όλος ο κόσμος δια του Αγίου Πνεύματος»; Από που προέρχεται αυτή η προσευχή; Ήταν το αποτέλεσμα, ο καρπός αυτής της εμφάνισης... Μια στιγμή τόσο δυνατή που, όπως γράφει, αν αυτή παρατεινόταν δεν θα μπορούσε να παραμείνει στην ζωή. Αλλά το πυρ του Αγίου Πνεύματος τον γέμιζε ολοκληρωτικά. Έτσι οι ιδέες του για την ταπείνωση του Χριστού, η προσευχή του για όλον τον κόσμο, ήταν συνέπεια της αυθεντικής εμφάνισης του Χριστού μπροστά του. Μπορούμε να κρίνουμε από το αποτέλεσμα. Θέλω να πω επίσης ότι είναι μια εξαιρετική περίπτωση το ότι έχει μιλήσει γι' αυτά τα πράγματα όπως ένας αποστολικός θεολόγος· όπως μιλούσε ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος. Η θεολογία ήταν η κατάσταση του είναι του. Όχι από ακαδημαϊκή γνώση. Πάντως, αν αρχίσετε να διαβάζετε προσεκτικά τον «Γέροντα Σιλουανό», θα δείτε ότι είναι ένα θεολογικό βιβλίο με πολύ απλές εκφράσεις. Δεν είχα ποτέ καμμία αμφιβολία ότι είδε τον Χριστό εν Πνεύματι Αγίω, εν τη Θεότητί Του, γιατί λέει ότι, όταν εμφανίζεται ένα τέτοιο φως, δεν μπορούμε να μην Τον αναγνωρίσουμε ως Θεό... Όπως ο Απόστολος Παύλος στην οδό προς την Δαμασκό. Σας τα λέω αυτά, για να επιστήσω την προσοχή σας πάνω σε μερικά σημεία όντως ουσιαστικά, μιας πολύ βαθιάς σημασίας και μιας θεολογίας αληθινά ευαγγελικής· όπως ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, γράφει με εντελώς απλά λόγια. Είναι αυτό που ονομάζω: η θεολογία ως προσευχή, η ως περιεχόμενο της προσευχής και ως κατάσταση των καρδιών μας. Το πιο εμφανές παράδειγμα αυτής της θεολογίας είναι οι επιστολές του Ιωάννου του Θεολόγου... Η θεολογία ως προσευχή είναι η Αναφορά της Λειτουργίας, ιδίως του Μεγάλου Βασιλείου· μια πολύ σύντομη αναφορά μιας σφαιρικής θεώρησης· και δεν είναι παρά θεολογία, αλλά την παρουσιάζουμε ως προσευχή· η προσευχή λαμβάνει αυτήν την μορφή, η θεολογία λαμβάνει αυτή την μορφή.

Ο Γ. Σωφρόνιος έφυγε για λόγους υγείας από τήν Βατοπαιδινή Σκήτη τού Αγίου Ανδρέα μέ άδεια τής κυρίαρχου Μονής Βατοπαιδίου τό 1947, αρχικά για τήν Γαλλία και κατόπιν για τό Essex τής Αγγλίας όπου και ίδρυσε τήν Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου.

Μέχρι τέλους, η απλότητα και η ταπείνωση του Σιλουανού απέκρυψαν την αγιότητά του από τα μάτια των περισσοτέρων. Αλλά μερικοί, όπως το κάνατε εσείς για μερικά χρόνια, είχαν επαφές μαζί του, πήγαιναν και τον επισκέπτονταν. Είχε κάποια φήμη από τον καιρό που ζούσε;

Γέροντας Σωφρόνιος: Όχι πολύ μεγάλη. Υπήρχαν πολλοί μοναχοί ανάμεσα στους Σέρβους στο Χιλανδάρι και άλλοι, θεολόγοι, ακόμη και επίσκοποι που τους άρεσε να μιλούν με αυτόν. Διατηρούσε αλληλογραφία, είχε αρκετά γράμματα. Περιγράψω μία-δύο περιπτώσεις στο βιβλίο μου. Και επίσης για την διορατικότητά του, για την οποία μιλούν στην πράξη της συγκαταριθμήσεώς του με τους αγίους. Παραθέτω ακόμη και αυτό που ο επίσκοπος Νικόλαος (Βελιμίροβιτς) ο Σέρβος έγραψε γι' αυτόν στην νεκρολογία του.

Αυτός ο επίσκοπος ο Νικόλαος ήταν ο εισηγητής μιας μεγάλης κίνησης για την πνευματική αφύπνιση της Σερβικής Εκκλησίας, η οποία μέσω του π. Ιουστίνου συνεχίζεται ακόμη μέχρι σήμερα από ανθρώπους σαν τον επίσκοπο Αμφιλόχιο η τον πατέρα Αθανάσιο... Λοιπόν, ο άγιος Σιλουανός είχε τακτικές επαφές με τον επίσκοπο Νικόλαο;

Γέροντας Σωφρόνιος: Δεν ξέρω τι ακριβώς υπήρχε μεταξύ τους. Αλλά του άρεσε του επισκόπου να έρχεται αρκετά συχνά στο Άγιον Όρος και κάθε φορά πήγαινε να επισκεφθεί τον Γέροντα Σιλουανό. Ξέρετε, ο επίσκοπος Νικόλαος είναι αυτός που με χειροτόνησε διάκονο το 1930 στο Μοναστήρι του Αγίου Παντελεήμονος, και ο Γέροντας Σιλουανός ήταν παρών... Όταν ήρθα στην Αγγλία, στο Λονδίνο, για πρώτη φορά το 1952, ο επίσκοπος Νικόλαος ήταν εκεί. Πήγα να πάρω την ευλογία του. Του είπα ότι ο αρχιμανδρίτης Ιουστίνος Πόποβιτς είχε γράψει σχετικά με το βιβλίο για τον Γέροντα Σιλουανό και τον συνέκρινε με τον άγιο Συμεών τον Νέο Θεολόγο. Και η αντίδραση του επισκόπου Νικολάου ήταν πραγματικά εντυπωσιακή. Καθόταν σε μια πολυθρόνα, και καθώς του έλεγα ότι ο π. Ιουστίνος είχε κάνει αυτήν την σύγκριση, χτύπησε την γροθιά του στο γραφείο λέγοντας: «Όχι!...Όχι, όχι! Ο Σιλουανός είναι πιο μεγάλος από όλους στην αγάπη του! Όταν διαβάζετε τους άλλους, σας κυκλώνει μια απελπισία, και αυτό ποτέ δεν συμβαίνει με αυτά που έχει γράψει ο Σιλουανός». Και εγώ παρέμενα σιωπηλός, ακούοντάς τον... Σήμερα ο Σιλουανός είναι πολύ γνωστός... και δεν έχω πια ανάγκη συστάσεων... Ο Φλωρόφσκυ είχε γράψει τον Πρόλογο της πρώτης έκδοσης του βιβλίου στα αγγλικά. Υπογράμμιζε ότι ο Σιλουανός λέει γνωστά πράγματα αλλά με έναν διαφορετικό τρόπο... Μου λένε: μιλήστε λοιπόν με μια καινούργια γλώσσα στον σύγχρονο κόσμο. Λοιπόν είναι μια καινούργια γλώσσα! Πολλοί άνθρωποι έχουν εκφράσει την χαρά τους, και ακόμη ο αρχιεπίσκοπος του Canterbury έγραψε ότι αυτή η πράξη συγκαταριθμήσεως του Γέροντος Σιλουανού με τους αγίους είναι ένα χαρμόσυνο γεγονός όχι μόνο για την Ορθόδοξη Εκκλησία, όχι μόνο για το Μοναστήρι μας, αλλά γενικά για όλο τον χριστιανικό κόσμο.

Τό ηγουμενείο τής Ιεράς Μονής τού Τιμίου Προδρόμου Essex. Βόρεια πρόσοψη μέ τά ψηφιδωτά.

Είναι αλήθεια, ότι χάρη στα βιβλία σας, αλλά αναμφίβολα και γιατί αυτό είναι το σχέδιο του Θεού, η ευλάβεια προς τον άγιο Σιλουανό έχει ήδη ξεπεράσει τα «όρια» της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Η επιρροή του είναι πολύ μεγάλη. Συγκινεί πολλές καρδιές.

Γέροντας Σωφρόνιος: Να ένα παράδειγμα. Υπήρχε τον περασμένο αιώνα ένας διάσημος ζωγράφος στην Ρωσία, δημιουργός των τοιχογραφιών του καθεδρικού ναού του αγίου Βλαδίμηρου στο Κίεβο... Ο γιος του, ένας επιστήμονας μαθηματικός, είχε μεταναστεύσει στην Τσεχοσλοβακία. Όταν έγινε ιερέας, μου έγραψε να του στείλω, αν είναι δυνατόν, βιβλία. Αλλά είναι πολύ δύσκολο, εκτός αν μπορεί να τα πάει κάποιος. Έτσι βρέθηκαν δύο η τρία αντίτυπα του βιβλίου μου για τον Γέροντα Σιλουανό στην Τσεχοσλοβακία. Και αυτός ο ιερέας μου γράφει: «Πάτερ Σωφρόνιε, πρέπει να σας εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου. Για πέντε χρόνια διάβαζα την Φιλοκαλία με πολλή προσοχή και δεν μπορούσα να κατανοήσω, πως αυτά εφαρμόζονται στην ζωή, αλλά το βιβλίο σας με έκανε να καταλάβω με έναν ξεχωριστό τρόπο. Σε αυτό το βιβλίο υπάρχει μόνο Φιλοκαλία, και είναι πραγματικά η ζωή».

Και στην Ρωσία, ο άγιος Σιλουανός είναι γνωστός; Πως τον έχουν δεχθεί;

Γέροντας Σωφρόνιος: Ποτέ δεν εκφράσθηκε κάποια αμφιβολία ως προς αυτόν. Η ευλάβεια προς τον Γέροντα Σιλουανό ήταν πολύ μεγάλη, σταθερή. Για χρόνια το βιβλίο μου το έδιναν ως βραβείο στους φοιτητές της Θεολογικής Ακαδημίας -δεν είχαμε πολλά βιβλία. Όταν πήγα στην Ρωσία για πρώτη φορά, το 1957, αναζητώντας τους συγγενείς μου, τους αδελφούς και τις αδελφές μου, βρήκα στην

αδελφή μου ένα αντίγραφο του βιβλίου γραμμένο στην γραφομηχανή! Και στην Θεολογική Ακαδημία, στο Λένινγκραντ, ένας από τους φοιτητές με πλησίασε και μου είπε: «Πάτερ Σωφρόνιε, έχω το πρωτότυπο του βιβλίου σας!» Τι ήθελε να πει με αυτό; Μετά κατάλαβα ότι μιλούσε για το βιβλίο που είχε εκδοθεί στο Παρίσι και όχι για το αντίτυπο το γραμμένο στην γραφομηχανή σαν αυτό της αδελφής μου. Μου είπαν ότι είχαν γράψει εκατοντάδες αντίτυπα στην γραφομηχανή. Το όνομα του Γέροντος ήταν ευρέως γνωστό στην Ρωσία το 1957. Γνωστός και αναγνωρισμένος ως Άγιος. Η αίσθηση ήταν πολύ βαθιά παντού... Όπως στο Άγιον Όρος που είχαν υποδεχθεί το βιβλίο με πολλή εμπιστοσύνη... Αργότερα, το 1980, μίλησα στο τμήμα των εξωτερικών σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας, με τον Μητροπολίτη Φιλάρετο του Μινσκ και τον Αρχιεπίσκοπο Πιτιρίμ (υπεύθυνο των εκδόσεων, του Περιοδικού). Είχαν προωθήσει την ιδέα της συγκαταριθμής με τους αγίους του Γέροντος Σιλουανού. Απάντησα ότι ήταν πολύ σημαντικό για μας, αλλά ότι δεν θέλαμε να αναμειχθούμε, και ότι η θέση μας δεν μας επέτρεπε να ασκήσουμε επιρροή. Κατά το τέλος της δεκαετίας του '70 -το 1977 η το 1979- ο μητροπολίτης του Κάρκωβ κ. Νικόδημος είχε εκδώσει μία πλήρη ακολουθία για τον άγιο Σιλουανό καθώς και έναν Ακάθιστο Ύμνο· έκτοτε έγινε Μητροπολίτης του Λβοβ και με αυτόν τον τίτλο υποδέχθηκε τον Οικουμενικό Πατριάρχη στο Λβοβ την περασμένη χρονιά, του προσέφερε μια εικόνα του Γέροντος και πρότεινε να προβούν μαζί σε μια κοινή πράξη για την συγκαταρίθμηση με τους αγίους του Γέροντος. Αλλά ο π. Σιλουανός, όντας μοναχός του Αγίου Όρους, ήταν υπό την δικαιοδοσία της Κωνσταντινουπόλεως, και άρα μόνο το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Ιερά Σύνοδος της Μεγάλης Εκκλησίας θα είχαν το δικαίωμα να προβούν σε αυτή την επίσημη πράξη.

Ψηφιδωτό «Κιβωτός του Νώε». Ανατολική όψη τής Βιβλιοθήκης τής Ι.Μ.
Τιμίου Προδρόμου, Essex.

Θέλετε να μας μιλήσετε λίγο για τις σχέσεις σας με τον άγιο Σιλουανό; Πότε και πως άρχισαν;

Γέροντας Σωφρόνιος: Είχα συστηματικές επαφές μαζί του για περίπου οκτώ χρόνια, ως τον θάνατό του, το 1938. Πριν, έτρεφα πάντοτε σεβασμό γι' αυτόν, αλλά δεν τον πλησίαζα· η πρώτη αληθινή συνάντησή έγινε το Πάσχα του 1931. Την δεύτερη μέρα του Πάσχα είχα δεχθεί στο μικρό μου κελλί στην Μονή τον μοναχό Βλαδίμηρο, έναν μορφωμένο άνθρωπο, μηχανολόγο, που ζούσε στην έρημο. Η συζήτησή μας ήταν εντελώς εύθυμη και να τι μου είπε: «Πάτερ Σωφρόνιε, πείτε μου, πως μπορεί κάποιος να σωθεί»; Εκείνη την στιγμή είχα φέρει το ζεστό νερό μέσα στο κελλί μου και του πρόσφερα τσάι σαν να περιποιόμουν έναν πρέσβυ, και του είπα: «Κρατηθείτε στο χείλος της απελπισίας και όταν αυτό σας ξεπερνάει, όταν δεν υπάρχουν πλέον δυνάμεις, αποτραβηχθείτε και πιείτε ένα φλυτζάνι τσάι». Το είχα πει αυτό χωρίς να το καταλάβω πραγματικά. Αλλά αυτός φεύγοντας από μένα πήγε να επισκεφθεί τον Γέροντα Σιλουανό. Δεν ξέρω τι είπαν. Την άλλη μέρα, την Τρίτη του Πάσχα, συνέβη ένα περιστατικό που ήταν η αρχή της σχέσης μου με τον Γέροντα. Κατέβαινα από το μεγάλο κτίριο προς την αυλή της Μονής όταν ο Γέροντας έμπαινε από την πόρτα. Πάντοτε είχα ένα αίσθημα ευλαβείας γι' αυτόν, και από βαθύ σεβασμό προς αυτόν, του έκανα χώρο να περάσει, αλλά εκείνος ήρθε απ' ευθείας να με συναντήσει και μου λέει:

«Μήπως ο π. Βλαδίμηρος ήρθε σε σας χθες»;

«Μήπως έσφαλλα σε κάτι»;

«Όχι, αλλά δεν είναι αυτό το επίπεδό του. Ελάτε θα μιλήσουμε γι' αυτό».

Γιατί είπα αυτό στον π. Βλαδίμηρο; Ζούσα στην Μονή, βυθισμένος στην απόγνωση για τον κόσμο, μετά τον πόλεμο... Είχα φύγει από την Γαλλία (το 1925) με το αίσθημα ότι όλη η Γαλλία ήταν βουτηγμένη σε μια βαθιά απελπισία. Τι ήταν αυτή η βαθιά απελπισία; Οι άνθρωποι δεν μπορούν πλέον να πιστέψουν στην Ανάσταση. Επομένως αμφιβάλλουν για τους ίδιους τους εαυτούς τους, για την επιβίωσή τους, γι' αυτόν τον ανώφελο αγώνα. Και εμένα με βασάνιζε αυτό. Είχα παρατήρει την τέχνη για να γίνω μοναχός στο Άγιον Όρος, αλλά βίωνα αυτήν την μορφή απογνώσεως. Είχα πει αυτόν τον λόγο στον π. Βλαδίμηρο, διότι μόλις αυτή η απελπισία υποχωρούσε μέσα μου, η προσευχή μου έχανε την έντασή της. Μόλις γαλήνευα, δεν βίωνα πλέον αυτή την γαλήνη σαν μία ευτυχισμένη ζωή, αλλά σαν τον θάνατο. Μόλις αυτή η απελπισία ατονούσε μέσα μου, έχανα την αίσθηση της υπάρξεως του αιωνίου Είναι. Δεν μπορούσα να βγω από αυτό το παράδοξο. Γι' αυτόν τον λόγο είχα πει στον π. Βλαδίμηρο: «Κρατηθείτε στο χείλος της απελπισίας». Ήταν ο τρόπος μου να το εκφράσω, αλλά δεν καταλάβαινα το νόημα. Και ο Γέροντας μου το εξήγησε με την ελπίδα ότι κάτι θα καταλάβαινα. Βρήκε μια κάποια αναλογία -όχι ομοιότητα, αλλά αναλογία - με το «Κράτει τον νουν σου εις τον Άδην και μη απελπίζου». Μετά από αυτό τον επισκεπτόμουν αρκετά συχνά και, ανάλογα με το πόσο μας επέτρεπαν τα διακονήματά μας, οι συζητήσεις μας μερικές φορές ήταν παρατεταμένες. Καθώς δεν ήμουν συγγραφέας και για να μην γράφω ιστορίες, δεν κατέγραφα παρά μόνο όσα θυμάμαι με βεβαιότητα.

Μπορεί αυτός ο λόγος «Κράτει τον νουν σου εις τον Άδην και μη απελπίζου» να εφαρμοσθεί απ' όλον τον κόσμο;

Γέροντας Σωφρόνιος: Αυτοί που δεν έχουν εμπειρία ασκητικής ζωής πολύ μακράς! πολύ μακράς! που δεν έχουν ζήσει βαθιά μέσα στον Άδη πολλές φορές, δεν μπορούν να βάλουν σε πρακτική αυτήν την φόρμουλα «Κράτει τον νουν σου εις τον Άδην», γιατί δεν το έχουν βιώσει αυτό! Ο Άδης του Σιλουανού ήταν απείρως πιο βαθύς από αυτόν που μπορούμε κάπως να φαντασθούμε στην δική μας εποχή! Όταν έγραψε ότι «η αιώνια απώλειά του ήταν μία πραγματικότητα», είχε ζήσει μία ώρα της ζωής του στα εσώτερα του Άδη. Και μετά ανταμείφθηκε με την εμπειρία της οράσεως του Χριστού. Τότε άρχισε να προσεύχεται για όλον τον κόσμο όπως για τον ίδιο του τον εαυτό... Αλλά δεν μπορούμε να ακολουθήσουμε έτσι το παράδειγμά του, να το μιμηθεί ο κάθενας από μας, εκτός ασκήσεως... Ο ασκητικός κόσμος δεν γνωρίζει ανώτερη αρχή από αυτήν που δόθηκε στον Σιλουανό από τον Χριστό. Φτάνοντας σε αυτό το σημείο αγγίζουμε στα δύο άκρα: την Βασιλεία και τον Άδη. Αλλά ο Άδης παύει να έχει κυριαρχία πάνω στον άνθρωπο, να έχει εξουσία πάνω του. Ο Θεός είναι πανταχού παρών, χωρίς να διαιρείται. Εντούτοις αυτό δεν

είναι εφικτό από τους ανθρώπους που δεν έχουν εμπειρία των βασάνων του Άδου. Μπορούν να φθάσουν σε μια ανάλογη κατάσταση, αλλά όχι σε εντελώς όμοια.

Τι σημαίνει αυτός ο λόγος: «Το να προσεύχεσαι για όλον το κόσμο είναι να χύνεις το αίμα σου»;

Γέροντας Σωφρόνιος: Είναι η καρδιά που υποφέρει, δεν είναι στα λόγια. Το μυστικό είναι εκεί: Όπου είναι η καρδιά, εκεί είναι η χαρά και το φως· έπειτα, ο νους ενώνεται με την καρδιά, αλλά η καρδιά είναι γεμάτη από πόνο, σαν να βγαίνει το αίμα από την καρδιά. Να αυτό που έχω καταλάβει: Όταν προσευχόμαστε με αυτόν τον τρόπο για ολόκληρη την ανθρωπότητα, αυτό είναι σημείο ότι έχει δοθεί σε ένα ανθρώπινο πρόσωπο, σε μια υπόσταση, η χάρις να βιώσει το εξής: Μπορεί να φέρει εντός του και τον Θεό και ολόκληρη την ανθρωπότητα. Και ο Θεός και ολόκληρη η ανθρωπότητα είναι το περιεχόμενο της ζωής αυτού του προσώπου. Το να ζεις χριστιανικά είναι να πλατύνεις το περιεχόμενο της ζωής σου με έναν τρόπο πρωτοφανή!

Γ. Σωφρόνιος: «Μετά από τήν πρώτη επικοινωνία μας

επισκεπτόμουν αρκετά συχνά τόν Γέροντα Σιλουανό και, ανάλογα μέ τό πόσο μάς επέτρεπαν τά διακονήματά μας, οι συζητήσεις μας μερικές φορές ήταν παρατεταμένες».

Η συναναστροφή για χρόνια με έναν άνθρωπο όπως τον άγιο Σιλουανό που έφερε μέσα του, όπως εσείς το λέτε, «και τον Θεό και την αν-θρωπότητα», πρέπει να ανοίγει ασυνήθιστες προοπτικές. Και ορισμένες από τις συναντήσεις μαζί του θα πρέπει να ήταν πολύ διαφωτιστικές.

Γέροντας Σωφρόνιος: Υπήρχαν ερωτήματα που με βύθιζαν μέσα σε απορίες και του τις έθεσα και με βοήθησε περισσότερο από κάθε άλλον να τα απαντήσω. Τρεις φορές την ημέρα ζητάμε στην προσευχή της Εκκλησίας, να αξιώσει ο Θεός «εν τη ημέρα ταύτη -η εν τη νυκτί ταύτη- αναμαρτήτους φυλαχθήναι ημάς». Λοιπόν, τον ρώτησα:

«Πως, ζώντας σ' αυτόν τον κόσμο, που είναι υπερβολικά δυναμικός και βυθισμένος στην απελπισία μπορούμε να ζούμε δίχως να αμαρτάνουμε; Πως μπορούμε να αποφύγουμε την αμαρτία»; Είχα ακόμη κι άλλες ερωτήσεις, όπως οι εξής:

«Πως μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι το πνεύμα που ενεργεί μέσα μας είναι το Άγιον Πνεύμα που εκπορεύεται εκ του Πατρός»;

«Εφόσον ο άνθρωπος εκλήθη να δημιουργεί, ποιά είναι η ανώτερη μορφή του δημιουργικού έργου»;

«Ποια κατάσταση του πνεύματός μας δείχνει ότι είμαστε αληθινά η εικόνα του Ζώντος Θεού»;

Πως απάντησε σε αυτές τις ερωτήσεις;

Γέροντας Σωφρόνιος: Δεν τα συγκράτησα όλα, ούτε έκανα πράξη όλα όσα έμαθα από τον Γέροντα και γι' αυτό δεν έχω το δικαίωμα να πραγματεύομαι αυτά τα θέματα· αλλά με την βοήθεια της προσευχής του θα σας πω λίγα αυτά που με δίδαξε.

Ως προς το πρώτο σημείο «πως να αποφύγουμε την αμαρτία» ο Χριστός αποκάλυψε αυτό το μυστήριο στην αγία ζωή του Γεροντος Σιλουανού με την επιταγή Του: «Κράτει τον νουν σου εις τον Άδην και μη απελπίζου». Μόλις άκουσα από το στόμα του Γέροντος ότι ο ίδιος ο Χριστός του υπέδειξε πως μπορεί να νικηθεί η αμαρτία, η εκτίμησή μου για αυτόν και η απόλυτη πίστη μου στην αγιότητά του με έπεισαν ότι αυτή η έκφραση είχε πραγματικά προέλθει από τον ίδιο τον Χριστό. Και προσπάθησα να εφαρμόσω αυτήν την αρχή στην δική μου την ζωή.

Το πνεύμα συνέχεται από φόβο όταν θεωρεί την αγιότητα του Θεού και συνειδητοποιεί την ίδια στιγμή την δική του πλήρη αναξιοότητα να ενωθεί κάποτε με έναν τέτοιο Θεό. Η γνώση ότι είμαστε υπό την δουλεία των αμαρτιών μας, μας απελπίζει. Τότε η προσευχή μας γεμίζει από δάκρυα. Όταν καταδικάζουμε έτσι τον εαυτό μας στον άδη, απογυμνωνόμαστε από κάθε τι γήινο και πρόσκαιρο, αφού μόνον η αιωνιότητα εκτείνεται μπροστά μας. Η αμαρτία έχει φυλακισθεί, έχει αναχαιτισθεί. Δεν υπάρχει πια υπερηφάνεια, ούτε μίσος, ούτε φόβος· ούτε αναζήτηση δόξας, πλούτου η εξουσίας. Μόνον ο κίνδυνος να πέσουμε στην αιώνια απόγνωση. Αλλά, φθάνοντας σ' αυτό το σημείο σταματούμε: «και μη απελπίζου». Τότε, αν συνεχίσουμε, συναισθανόμενοι την αναξιοτητά μας, όντας σε μια κατάσταση του πνεύματός μας που ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, επιτρέπουμε στο Πνεύμα της Αληθείας που εκπορεύεται εκ του Πατρός να δημιουργήσει μια σχέση με τις καρδιές μας.

Στη συνέχεια, διαβάζοντας το Ευαγγέλιο με πολλή προσοχή, παρατηρούσα κάποια ομοιότητα μεταξύ της εντολής του Κυρίου προς τον άγιο Σιλουανό και της συμπεριφοράς που Εκείνος υιοθέτησε πάνω στη γη. Ο Χριστός ποτέ δεν αμάρτησε: «Ο άρχων του κόσμου τούτου... εν εμοί ουκ έχει ουδέν»². Αν και δεν υπάρχει ταυτότητα μεταξύ Εκείνου και ημών, όμως δίχως αμφιβολία υπάρχει μια αναλογία. Ολόκληρη η ζωή του Χριστού, ως αληθινού Υιού του Ανθρώπου, που είναι καθ' όλα όμοιος με μας, ακόμα και στο ότι μπορούσε να τον πειράξει ο σατανάς, μας δείχνει πως είναι δυνατόν να υπερνικήσουμε κάθε αμαρτία· «εν ω γαρ πέπονθεν αυτός πειρασθείς, δύναται τοις πειραζομένοις βοηθήσαι»³. Ακολουθώντας την διδασκαλία του και το παράδειγμά του αντιλαμβανόμαστε ότι είμαστε λυτρωμένοι από την ενέργεια των αμαρτωλών παθών μέσα μας - η υπερηφάνεια και η απόγνωση εγκαταλείπουν τις καρδιές μας. Γνωρίζουμε, σύμφωνα με τα γραπτά του Γέροντος, ότι όταν έκανε αυτό που τον είχε συμβουλέψει ο Χριστός, το πνεύμα του εισερχόταν μέσα στην σφαίρα της καθαρής προσευχής και το Πνεύμα του Θεού μαρτυρούσε στην καρδιά του την σωτηρία του και του χάριζε την εμπειρία μιας μορφής αναστάσεως.

«Κράτει τον νουν σου εις τον Άδην και μη απελπίζου».

Αυτή είναι η κύρια οδός που οδηγεί στον κόσμο της θείας αγιότητας.

Ο άγιος Σιλουανός ο Αγιορείτης. Φορητή εικόνα Ι.Μ.
Ευαγγελισμού τής Θεοτόκου, Ορμύλια.

Ας έλθουμε τώρα στο δεύτερο ερώτημά μου: Πως μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι το πνεύμα που ενεργεί μέσα μας είναι στ' αλήθεια το Τρίτο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, και όχι κάτι άλλο; Ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος μας προτρέπει να προσέχουμε: «Μη παντί πνεύματι πιστεύετε, αλλά δοκιμάζετε τα πνεύματα ει εκ του Θεού εστιν»⁴. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας για τον κάθε ένα από μας. Σύμφωνα με την διδασκαλία του αγίου Σιλουανού, του δόθηκε από το Άγιο Πνεύμα να γνωρίσει την θεότητα του Χριστού· γνώρισε τον Θεό εν Αγίω Πνεύματι. Το ομοούσιο του Υιού και του Αγίου Πνεύματος γίνεται περισσότερο αντιληπτό από το γεγονός ότι όταν το Πνεύμα, που εκπορεύεται εκ του Πατρός, επισκεφθεί αληθινά την ψυχή, βιώνει η ψυχή το σύνολο του περιεχομένου των εντολών του Χριστού. Γι' αυτόν τον λόγο, αν το πνεύμα που υπάρχει μέσα μας είναι σε πλήρη συμφωνία με τις εντολές του Ευαγγελίου, τότε είναι πραγματικά το Άγιο Πνεύμα. Έτσι ο Υιός και το Άγιο Πνεύμα αμοιβαίως μαρτυρούν ο ένας για τον άλλο. Το Άγιο Πνεύμα είναι το Φως της αιωνίου ζωής· η πνοή του Αγίου Πνεύματος μέσα μας είναι η δύναμη της θείας αγάπης που εμπνέει στην ψυχή μια βαθιά συμπόνια για όλους, συμπεριλαμβανομένων και των εχθρών. Και η ψυχή αισθάνεται αυτήν την

αρχοντική αγάπη γεμάτη συμπόνια για τους εχθρούς δια μέσου της ενεργείας του Αγίου Πνεύματος ως μια κατάσταση εντελώς φυσική, μέσα στην οποία σβήνει κάθε εσωτερική πάλη και όπου βασιλεύει η θεία αρμονία.

Όσο ο άνθρωπος διαμένει υποδουλωμένος στον θάνατο, μένει ανίκανος να αγαπήσει αυτούς που βάζουν σε κίνδυνο την ζωή του ή την ευημερία του. Συνεπώς, η αγάπη για τους εχθρούς, η αγάπη που μας διδάσκει ο Χριστός, η αγάπη για την οποία μιλάει ο Γέροντας Σιλουανός, είναι ένα πέρασμα από τον θάνατο στην αιώνια ζωή, μέσω του οποίου η ψυχή εξασφαλίζει την τελική νίκη της αγάπης του Χριστού.

Ποικίλει η εικόνα του Θεού μέσα στον άνθρωπο. Η δημιουργική ικανότητα του ανθρώπου είναι μια διάσταση που εκδηλώνεται μέσα σε διάφορους χώρους και κλάδους της κουλτούρας, του πολιτισμού, της τέχνης, των επιστημών, κ.ο.κ. Αυτή η δημιουργική ικανότητα δεν περιορίζεται εδώ, αλλά συνεχίζει για να υπερβεί το ορατό και το πρόσκαιρο στις προσπάθειές της να φθάσει στην αρχή του παντός –στον Θεό δημιουργό.

Ο Θεός, που δημιούργησε τον άνθρωπο στην αρχή δίχως την συνεργασία του ανθρώπου, έκτοτε δεν έκανε τίποτα για τον άνθρωπο, δίχως να ζητάει την συνεργασία του. Ο φυσικός κόσμος είναι έτσι φτιαγμένος, ώστε ο άνθρωπος συνεχώς αντιμετωπίζει προβλήματα για τα οποία πρέπει να βρει μια λύση. Αλλά ο άνθρωπος, μέσα στην προοπτική του να συνεργάζεται πραγματικά με τον Θεό για την δημιουργία του κόσμου, πρέπει πάντοτε να ποθεί στον υπέρτατο βαθμό την γνώση του ίδιου του Θεού. Η συνεχής πρόοδος προς όλο και ανώτερη γνώση του Θεού είναι μια πράξη θελκτική αλλά και ιδιαίτερη. Οι συζητήσεις μου με τον Γέροντα Σιλουανό ήταν ασφαλώς συγκεντρωμένες πάνω στην προσευχή και την ζωή σύμφωνα με το θέλημα του Θεού· αλλά η σταδιοδρομία μου στο παρελθόν με προδιέθετε φυσικά να σκεφθώ γενικά πάνω στο δημιουργικό έργο και την σημασία του. Στα νιάτα μου, μέσω ενός Ρώσου ζωγράφου που αργότερα έγινε διάσημος, με είχε προσελκύσει η ιδέα της γνήσιας δημιουργικότητας, ξεκινώντας με την μορφή της αφηρημένης τέχνης. Αυτό με απορρόφησε για δύο ή τρία χρόνια και με οδήγησε στην πρώτη θεολογική σκέψη που γεννήθηκε στον νου μου. Όπως ο κάθε καλλιτέχνης αντιλαμβάνεται την αντικειμενική πραγματικότητα δια μέσου των μορφών και τρόπων της τέχνης του, έτσι και οι δικές μου ιδέες πάνω στην αφηρημένη τέχνη προέρχονταν από την ζωή γύρω μου. Κοίταζα έναν άνθρωπο, ένα σπίτι, ένα φυτό, έναν περίπλοκο μηχανισμό, παραμορφωμένες φευγαλέες σκιές που οι τρεμάμενες φλόγες κάποιας φωτιάς έριχναν πάνω στους τοίχους ή στα ταβάνια, και τις διασκεύαζα σε αφηρημένες εικόνες, δημιουργώντας στην φαντασία μου οπτικά σχήματα διαφορετικά από την καθημερινή πραγματικότητα. Με αυτόν τον τρόπο ερμήνευα την διδασκαλία του καθηγητή μου –όχι αντιγράφοντας τα φυσικά

φαινόμενα, αλλά δημιουργώντας εκ νέου εικονογραφικές παραστάσεις. Ευτυχώς, συνειδητοποίησα γρήγορα ότι δεν είχε δοθεί σε εμένα, έναν άνθρωπο, να δημιουργήσω «εκ του μη όντος», όπως μόνον ο Θεός δημιουργεί. Καταλάβαινα ότι κάθε πράγμα που δημιουργούσα προσδιοριζόταν από κάτι άλλο που ήδη υπήρχε. Δεν μπορούσα να ανακαλύψω ένα καινούργιο χρώμα ή κάποια γραμμή που δεν είχε υπάρξει στο παρελθόν κάπου. Μια αφηρημένη εικόνα είναι όπως μία αλληλουχία λέξεων, όμορφες και συντονισμένες από μόνες τους, αλλά χωρίς ποτέ να εκφράζουν μια ολοκληρωμένη σκέψη. Εν συντομία, μια αφηρημένη εικόνα αντιπροσωπεύει μια διάσπαση του είναι, μια πτώση στο κενό, μια επιστροφή στην κατάσταση του μη όντος, απ' όπου μας κάλεσε ο Θεός με το έργο της δημιουργίας Του. Γι' αυτό εγκατέλειψα τις άκαρπες προσπάθειές μου να επινοήσω κάτι εντελώς καινούργιο, και το πρόβλημα του δημιουργικού έργου από εκείνη την στιγμή συνδέθηκε στενά στον νου με αυτό της γνώσεως του Είναι. Ολόκληρος ο κόσμος, σχεδόν κάθε οπτική παράσταση, έγινε μυστήριο μιας βαθιάς ομορφιάς που ξεπερνούσε τα κοινά μέτρα. Το φως άλλαζε, για να χαϊδέψει και να αγκαλιάσει όλα τα αντικείμενα με ένα φωτοστέφανο, όπως λέμε της δόξας, προσδίνοντας σε αυτά παλμούς ζωτικών, που ήταν όμως αδύνατον για τον καλλιτέχνη να τους αποτυπώσει με τα μέσα που είχε στην διάθεσή του. Τότε γέμισα με μια λατρεία γεμάτη σεβασμό για τον Πρώτο Καλλιτέχνη, τον Δημιουργό των πάντων, και μια επιθυμία να Τον συναντήσω, να μαθητεύσω σ' Αυτόν, να μάθω πως δημιουργεί.

Οι συναντήσεις μου με τον Γέροντα εστίασαν την προσοχή μου στο πρόσωπο του Χριστού: πως εκείνος, ο Υιός, ενεργούσε; «Ου δύναται ο υιός ποιείν αφ' εαυτού ουδέν, εάν μη τι βλέπη τον πατέρα ποιούντα· α γαρ αν εκείνος ποιή, ταύτα και ο υιός ομοίως ποιεί. Ο γαρ πατήρ φιλεί τον υιόν και πάντα δείκνυσιν αυτώ α αυτός ποιεί»⁵. Αλλά ο μονογενής Υιός έγινε ο Υιός του Ανθρώπου, έγινε καθ' όλα όμοιος με μας. Γι' αυτό ο,τιδήποτε αναφέρει σχετικά με τον Υιό του Ανθρώπου, σ' Αυτόν τον ίδιο, μπορεί να εφαρμοσθεί στον κάθε έναν από μας. Έτσι, αν ο Πατήρ μας αγαπά, επακόλουθο είναι ότι θα μας δείξει όλα τα πράγματα που κάνει και με ποιόν τρόπο τα κάνει. Αυτό σημαίνει σε τελική ανάλυση ότι έχουμε όλοι κληθεί να συνεργασθούμε στο αιώνιο έργο της δημιουργίας του Πατρός. Είναι γνώρισμα του ανθρώπου να ποθεί την τελειότητα, να θέλει να εισέλθει στο ζωντανό ρεύμα της θείας αιωνιότητας, εκεί όπου πήγε πρώτος ο Χριστός-Άνθρωπος.

Συνεπώς, σε ο,τι αφορά το δημιουργικό έργο, ο άνθρωπος στην τελική του αναζήτηση εγκαταλείπει σταδιακά ο,τι είναι παροδικό και σχετικό, προκειμένου να φθάσει στην αθάνατη τελειότητα. Σε αυτήν την γη, είναι σίγουρο ότι η τελειότητα δεν είναι ποτέ απόλυτη. Παρ' όλα αυτά μπορούμε να ονομάσουμε τέλειους αυτούς που λένε μόνο αυτό που τους έχει δοθεί από το Πνεύμα, κατά μίμηση του Χριστού, ο οποίος λέει: «Απ' εμαυτού ποιώ ουδέν, αλλά καθώς εδίδαξέ με ο πατήρ μου, τάυτα λαλώ»⁶.

*Ο ναός τού Αγίου Σιλουανού στήν Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου
Essex.*

Το δημιουργικό έργο είναι ανώτερο απ' οτιδήποτε μπορεί ο άνθρωπος να εκπληρώσει. Ο άνθρωπος τείνει προς αυτό το ιδανικό, όχι παθητικά αλλά με πνεύμα δημιουργικό, ενθουμούμενος πάντα να αποφεύγει κάθε τάση προς το να δημιουργεί τον Θεό κατά την δική του εικόνα.

Ήμουν επίσης απορροφημένος με αυτό το πρόβλημα: Πως εμείς, τόσο στενοί και

περιορισμένοι, μπορούμε να κατανοήσουμε σωστά ότι είμαστε η εικόνα του παντοδύναμου Θεού, του Θεού που περιέχει τα πάντα και υπερβαίνει τα πάντα. Εδώ ο Γέροντας Σιλουανός έγινε η σωτηρία μου. Μου έλεγε ότι, αν προσπαθούμε ειλικρινά να φυλάξουμε τις εντολές του Χριστού, η ψυχή θα γεμίσει με την χάρη του Αγίου Πνεύματος• και τότε με μια βαθιά αγάπη, γεμάτη συμπόνια, προσευχόμαστε για όλον τον κόσμο όπως για τον ίδιο μας τον εαυτό, και επιθυμούμε πολύ δυνατά την ευημερία του κάθε ανθρώπου περισσότερο από την δική μας. Μας υπέδειξε ότι η προσευχή του Χριστού στον κήπο της Γεθσημανή περιλάμβανε το σύνολο του ανθρωπίνου γένους, από τον Αδάμ ως το τελευταίο παιδί που θα γεννηθεί από γυναίκα. Η προσευχή που πρότεινε ο Γέροντας Σιλουανός μπορεί δίχως αμφιβολία να παρομοιαστεί με αυτήν την λυτρωτική προσευχή του Κυρίου, και συνεπώς να υπερβεί τα όρια του ατόμου. Αυτή η προσευχή αποτελεί ένα πέρασμα σε μια άλλη διάσταση -την διάσταση του προσώπου-υπόσταση, καθ' ομοίωσιν της Υποστάσεως του ενσαρκωμένου Λόγου. Ξέρουμε ότι στα μέτρα που ο άνθρωπος γίνεται όμοιος με τον Χριστό στην γήινη ζωή του, έχει ήδη θεωθεί και έχει γίνει μέτοχος της θείας ζωής.

Εικόνα Παναγίας τέμπλου τού ιερού ναού τού Αγίου Σιλουανού.
Έργο τού Γέροντα Σωφρονίου.

Συνειδητοποιώντας από την προσωπική μου εμπειρία ότι κάθε αλλαγή στην κατανόησή μου του θείου Είναι επηρέαζε αναπόφευκτα ολόκληρη την ζωή μου, μου έδειχνε ότι κάθε ομολογία η μορφή μυστικισμού έχει την δική της συγκεκριμένη πνευματικότητα. Γι' αυτόν τον λόγο είμαι απόλυτα πεπεισμένος ότι ο χαρακτήρας της ασκητικής ζωής του αγίου Σιλουανού ανήκει καθ' ολοκληρία στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Έγραφε ο ίδιος, όταν κάποιος από τους πατέρες κατέληξε ότι όλοι οι αιρετικοί θα αφανισθούν: «Δεν γνωρίζω σχετικά με αυτό το θέμα. Αλλά πιστεύω μόνο στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Σε αυτήν υπάρχει η χαρά της σωτηρίας μέσω της ταπεινώσεως του Χριστού». Η ζωή κάθε χριστιανικής ομολογίας, σε όλα τα επίπεδα, ρυθμίζεται από την κατανόηση της Αγίας Τριάδος. Οι διαφορές στην θεολογική ερμηνεία της Υποστατικής Αρχής εν τω Θεώ Είναι αποτελούν διαχωριστική γραμμή, γραμμή οροθεσίας, όχι μόνο μεταξύ των διαφόρων θρησκειών αλλά και μεταξύ των διαφόρων χριστιανικών ομολογιών. Δυστυχώς, οι περισσότεροι σύγχρονοι θεολόγοι δεν το έχουν ακόμη καταλάβει αυτό, αν και είναι το κατ' εξοχήν βασικό σημείο που πρέπει να επιλύσουν.

Μας έχει κάνει εντύπωση ο πλούτος και η υπερβολική απλότητα της διδασκαλίας

του αγίου Σιλουανού. Εχουμε ακόμα πολλά να μάθουμε και να πάρουμε από αυτόν...

Ο άγιος Σιλουανός ήταν ένας άνθρωπος που είχε μόνον ένα όραμα, εμπνευσμένο από την φανέρωση του Θεού που είχε φωτίσει ολόκληρο το είναι του, χωρίς εκείνος να το ζητήσει. Όταν ο Κύριος του είχε εμφανισθεί, είχε νιώσει ότι ο Θεός ήταν άπειρη αγάπη, οικουμενική αγάπη. Το Άγιο Πνεύμα του είχε αποκαλύψει την Θεότητα του Χριστού. Το Άγιο Πνεύμα του είχε διδάξει την ταπείνωση και μια αγάπη τέτοιας χωρητικότητας που αγκάλιαζε κάθε δημιουργημα. Νύκτα και ημέρα αναζητούσε να βιώσει πάλι αυτήν την εμπειρία της θείας αιωνιότητας.

Η μαρτυρία ενός ανθρώπου σαν τον άγιο Σιλουανό, που ήταν εντελώς άδεια από διανοητικά επινοήματα, η μαρτυρία ενός ανθρώπου που σε ολόκληρη την ζωή του έχυσε το αίμα της καρδιάς του μέσα στην προσευχή για όλον τον κόσμο, δεν μπορεί παρά να έχει μια ιδιαίτερη δύναμη και μια ιδιαίτερη σημασία.

Μου φαίνεται ότι ο Γέροντας ήταν τόσο δεκτικός και αυθόρμητος όσο και οι πρώτοι απόστολοι. Το γεγονός ότι μπόρεσε να παραμείνει ανέπαφος από τις πλαστότητες του σύγχρονου πολιτισμού μας τον κάνει ακαταμάχητα πειστικό. Τόσο αυτοί που δεν τον γνώρισαν προσωπικά, αλλά που μπορούν να τον κρίνουν από τα γραπτά του, όσο και εκείνοι που τον γνώρισαν και είδαν την γνήσια απλότητα και ταπείνωσή του έχουν πεισθεί ότι ήταν ένας άνθρωπος του Θεού.

Και σήμερα η Εκκλησία πιστοποίησε αυτήν την βεβαιότητα...

Γέροντας Σωφρόνιος: Ο Γέροντας Σιλουανός «κρατούσε τον νου του στον Άδη και δεν απελπιζόταν». Αγωνιζόταν ενάντια στο «πνεύμα το μέγα και κραταιόν, τον συσσεισμό και την φωτιά» του πειρασμού. Και τώρα μας μιλάει μέσα από την «φωνή αύρας λεπτής» του Κυρίου⁷.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Βλ. Ματθ. 5, 43-48.
2. Ιω. 14, 30.
3. Εβρ. 2, 18.
4. Α' Ιω. 4, 1.
5. Ιω. 5, 19-20.
6. Ιω. 8, 28.
7. Βλ. Α' Βασ. 11-12.

MISSING_ARG_ACCESS_TOKEN